

Vefa Kilise Camisi Naosu Güney Dış Yüzünün Kademeli Kemerli Yukarısındaki Üçgen Alınlığı Sabitlenmiş Üç Keramik Kabın Değerlendirilmesi

Ayyüz (Toydemir) Sabuncu

Keywords: Vefa Church Mosque, Triangular Pediment, Ceramic, Plate

Anahtar Kelimeler: Vefa Kilise Camii, Üçgen Alınlık, Keramik, Tabak

Giriş

Üçgen alınlığında üç keramik kabın bulunduğu Vefa Kilise Camisi, Yüksek Mimar Mine Esmer'in Prof. Dr. Zeynep Ahunbay'ın danışmanlığında, "İstanbul'daki Orta Bizans Dönemi Kiliseleri ve Çevrelerinin Korunması için Öneriler" başlıklı yayınlanmamış doktora çalışmasıdır¹. Söz konusu keramik kaplar adı geçen yapının haç planlı naosunun, tonozla örtülü güney kolunu karşılayan güney duvarı dış yüzünde, kademeli kemerinin yukarısındaki üçgen alınlıkta, aynı sırada, yan yana sabitlenmiş kaplardır. Vefa Kilise Camisi'nin üçgen alınlığındaki keramik kapların tarafımdan tarihlendirilmesi isteği Sayın Esmer tarafından belirtilmiş; bu isteğe bağlı olarak yapmış olduğum değerlendirme bir makale olarak burada sunulmaktadır².

1 Bu çalışma henüz yayınlanmamış olan Y. Mimar Mine Esmer'in İTÜ, Mimarlık Fakültesi, Restorasyon Ana Bilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Zeynep Ahunbay tarafından yürütülen "İstanbul'daki Orta Bizans Dönemi Kiliseleri ve Çevrelerinin Korunması için Öneriler" konusundaki doktora çalışmasıdır. Bu makalede cami yapı için verilen dipnotlar, Sayın Esmer'in göndermiş olduğu metne dayanmaktadır.

2 Yapı hakkında fikir verecek plan, çizim, gerekli bilgiler, bazı mimari fotoğraflar üç kabın otoket ortamındaki çizimleri internet yoluyla ve kapların dijital fotoğraf baskısı Sayın Esmer tarafından gönderilmiştir. Kaplarla ilgili çalışmamı çok kolaylaştıran bu önemli desteğine, bilim anlayışına ve özellikle bilgi aktarma konusundaki değerli katkılarına içten teşekkürlerimi sunarım.

Araştırma Hakkında³

Araştırma “Vefa Kilise Camisi, Naos güney duvarı dış yüzünde bulunan kademeli kemerin yukarısındaki üçgen alınlığa sabitlenmiş üç keramiğin değerlendirilmesi” hakkındadır.

Vefa Kilise Camisi Mimarisi⁴

M. Esmer’in, Vefa Kilise Camisi mimarisi hakkında iletmiş olduğu bilgiler özetlenerek bu çalışmaya aşağıdaki başlıklarla aktarılmıştır. iuvj

Vefa Kilise Camisi’nin Bulunduğu Bölge⁵

Bizans Dönemi şehir planlamasına göre Vefa Kilise Camisi, Tarihi Yarımada, onuncu regio, üçüncü tepenin batı yamacındadır (Res. 1). Vefa Kilise Camisi adını, başındaki semt adı olan Vefa’dan da almaktadır; İstanbul’un Eminönü İlçesi, Vefa Semtî’nin Süleymaniye kentsel bölgesinde bulunur. Süleymaniye bölgesinin sınırları kuzeyde Haliç, güneyde Beyazıt, doğuda Mercan, batıda Atatürk Bulvarı ile belirtilebilir. Vefa Kilise Camisi 134 paftada, 565 ada, 14 parselde Hoca Gıyaseddin Mahallesi olarak belirtilmiş, Tirendaz Sokakta yer alır; Vâkıfı da Şeyhü’l-islam Molla Gürani’dir.

Vefa Kilise Camisi’nin Özgün Adı⁶

Osmanlı Dönemi’nde yapıların diğerlerinden ayırt edilebilmesi için Eski İmaret, Fenari İsa, Zeyrek adlarında olduğu gibi yapılar, bulunduğu semt adlarıyla anılmaktadır ki Vefa Kilise Camisi de bunlardan biridir. Osmanlı Dönemi’nde Molla Şemseddin Gürani Camisi olarak da bilinen yapının özgün planı Bizanslılara ait olmakla birlikte, o dönemde adının ne olduğuna dair kesin bir bilgi bulunamamış, 19. ve 20 yy’da Texier, Ebersolt, Gurlitt gibi araştırmacılar tarafından St. Theodore adıyla anılmıştır.

Vefa Kilise Camisi’nin Özgün Planı⁷

11. yy Orta Bizans Dönemi’ne ait olduğu belirtilen Vefa Kilise Camisi’nin özgün yapısı haç planlı/üç nefli naosu, önünde/batısında iç narteksi olan bir kilisedir (Res. 1,2). Bu yapının Bizans Dönemi’ndeki adının ne olduğu

3 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

4 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

5 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

6 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

7 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

bilinmemesi nedeniyle yapım tarihinin de netleştirilemediği Sayın Esmer tarafından belirtilmektedir.

Bizans Dönemi'ndeki Yapısal Ekler⁸

Bizans Dönemi'ne ait olan yapıda daha sonraki evrelerin iki ekinden de söz edilmektedir. Özetle açıklamak gerekirse, Bizans Dönemi'ne ait Vefa Kilise Camisi'nin asıl yapı evresi ile birlikte toplam üç yapı evresi olduğu kaydedilir:

1. Evre: Asıl Yapı Evresi olarak belirtilmekte ve 11. yy'a tarihlenmektedir. Bu evrede Naos ve İç Narteks bulunmaktadır⁹.

2. Evre: İlk Yapısal Ek Evresi olarak belirtilen evredir. Bu evrede 1261 sonrasına ait olduğu belirtilen kuzeydeki ekten söz edilir. Bu ekin 13. yy'da, Latin işgali sonrasında, eklendiği düşünülmektedir¹⁰.

3. Evre: İkinci Yapısal Ek Evresi olarak belirtilen bu evrede, 1320 dolayında güney ek ve dış narteks eklenmiştir¹¹.

Ayrıca, Vefa Kilise Camisi'nin çevresinde yerleri ve adları için yeterli bilgi elde edilemeyen, bugünkü Vefa'nın bir bölümünü de içine alan geniş bir arazide, üç manastırdan söz edilmektedir. Bunlardan ilki "Gorgoepekoos'dur"; 1034-1041 yıllarında IV. veya V. Michael tarafından yaptırılmış ve 1300 civarında Nikephoros Choumnos tarafından kiliseye getirilen eklerle oluşturulmuş bir yapıdan söz edilir ki, bu yapının durumu Vefa Kilise Camisi'ne çok uymaktadır. İkincisi, 1300 civarında Michael Glabas Tarchaneiotēs'in karısı Maria/Martha tarafından kurulduğu düşünülen "Glabania"dır. Üçüncüsü ise büyük olasılıkla 14. yy'ın ikinci çeyreğinde, VIII. Michael'ın yeğeni ve John Komnenos Synadenos'un karısı Teodora tarafından yaptırılarak "Bebaias Elpidos" (Sure Hope) adı verilmiş bir manastırdır ve 1400'te tamir edilmiş bir çan kulesi bulunmaktadır.

Osmanlı Dönemi'ndeki Ekler¹²

Minare, mihrap ve minberin yapının 1484 tarihinde, camiye dönüştürülmesi sırasında Osmanlı Dönemi'ne ait yapısal eklerden bazıları olduğu belirtilmektedir. Kilise, camiye çevrildikten sonra müstemilatında

8 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

9 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

10 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

11 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

12 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

Molla Gürani Medresesi kurulmuştur. 1792'de sadece 3 odalı görünen Molla Gürani Medresesi, 20. yy başlarında ekler alarak 10 odalı hale getirilmiş; ancak, 1918'de son derece harap olduğu saptanan yapının Osmanlı Dönemi'nden günümüze minaresi dışında herhangi bir ekine ulaşlamamıştır.

Osmanlı Dönemi'nde Yapıda Kullanılan Malzeme¹³

Vefa Kilise Camisi, Bizans Dönemi'nde 3 sıra tuğla, 1 sıra küfeki taşı ile almaşık bir duvar malzemesinden söz edilir; bağlayıcı malzeme ise horasan harcıdır. Ancak, Osmanlı Dönemi malzemesi olarak sıva kalıntısı saptanmıştır. Horasan taklidi çimentolu harç ile kiremitlerin arasında yoğun çimento esaslı harç 1972 ve sonrası Vakıflar onarımlarına aittir.

Vefa Kilise Camisi, Naosu Güney Duvarı Dış Yüzü, Kademeli Kemerli Yukarısındaki Üçgen Alınlığı Sabitlenmiş Üç Keramiğin Değerlendirilmesi

Vefa Kilise Camisi, Naosu Güney Duvarı Dış Yüzü, Kademeli Kemerli Yukarısındaki Üçgen Alınlığı Sabitlenmiş Üç Keramik ve Sabitlendiği Duvar Hakkında

11. yy'a tarihlenmiş Vefa Kilise Camisi naosu güney duvarı dış yüzü kademeli kemerli yukarısındaki üçgen alınlığa sabitlenmiş üç keramik kap (Res. 3-5) ve ilgili duvar hakkında bazı düşünceler:

- Üçgen alınlıktaki keramik kaplar iskelesiz ulaşlamayacak denli yüksekte (~8.5 m), yatay bir çizgi boyunca, yan yana, yarım küreye benzer, düzenli açılmış izlenimini veren üç çukura sabitlenmiş görünmektedir. Kapların bu denli yükseğe sabitlenmesinin bir Bizans geleneği olup olmadığı hakkında bir görüş belirtilemese de alınlığın bu tür sergilemeye ve kapların korunmasına en uygun alan olduğu düşünülebilir.
- Kapların sabitlenmesi ya da yüzeylerinin kapatılması sırasında duvarın zarar görüp görmediği fotoğraflardan anlaşılamamaktadır. Kapların sabitlendiği duvarda görülen kırıklar, aşınmalar gibi bozulmalar hem yüzeylerini kapatacağı kaplara gereken önem verilmemesiyle hem de üçgen alanın çok yüksekte olması ile ilgili olabilir. Kapların sabitlendiği duvarın sabitlendikleri alanın yakın çevresindeki kırık ve bozulmalar belki sabitleme işleminden daha geç bir evrede, kap yüzeylerinin harca benzer bir

13 1. dipnotta adı geçen doktora çalışması.

malzeme ile kapatılması sırasında oluştuğunu düşündürse de bu konuda somut bir bulgu elde edilememiştir. Ayrıca, yüzey kapatma işleminde uygulanmış olan malzemenin bir anlamda kapları korumuş olabileceği de düşünülebilir.

- Kapları alttan sabitleyen ve yüzeylerini düzensiz kapatan iki malzemenin arkeometrik değerlendirilmesi yapılamamış olduğundan, her iki malzemenin aynı tür malzeme olup olmadığı da bilinmemektedir.
- Kapların alt yüzeyini çukurlara sabitleyen malzemeye gömülü olması dış yüzey bezek türü ve bezemeleri hakkında fikir edinilmesine engel olsa da, farklı oranda kapatılmış iç yüzey bezek ve bezemelerinin açıkta kalan bölgelerinden üç kapın da aynı tür kap temsilcisi olduğu düşünülebilir.
- Kapların dış, iç yüzey bezek ve bezemeleri hakkında tam fikir edinilebilmek için zarar görmeden yerlerinden çıkartılıp temizlenmesi gerekmektedir ki, bu tür işlemin getireceği ekonomik sorumluluğun bir kurumca karşılanması akılcı bir yaklaşım olacaktır.
- Hristiyanlar ve Osmanlılar ellerine geçen topraklardaki dini yapıları kendi dinlerini simgeleyen yapılara dönüştürdükleri bilinir. İslam dini resimli görüntüleri yasak saydığından; İmparatorluk dini olarak Müslümanlığı kabul etmiş olan Osmanlılar da mimaride istenmeyen bu tür öğeleri bir şekilde kapattığına göre bu kapların yüzeylerinin kapatılması Bizanslılarca değil Bizans, topraklarının fatihi Osmanlılarca yapılmış olmalıdır.
- Bizans'ta bezemeli kapların mimaride kullanılması bir gelenek olduğu anlaşılmaktadır (Eyice 1961: 25-28 lev.4, Eyice 1980: 101 1. dipnot). İstanbul Tekfur sarayında süs unsuru olarak imal edilmiş "süs çömlerinin" varlığından söz edilmektedir (Eyice 1961: 25-28, 1. dipnot; Eyice 1980: 101, 1. dipnot). Balkanlarda Bizans Dönemi'nde görülen bu tür örnekler Anadolu'da da rastlanması, çömlek üretiminde özel bir endüstrinin oluştuğunu göstermektedir (Eyice 1980: 101).
- Sayın Esmer tarafından, kapların sabitlendiği duvarda bir onarım olduğundan söz edilmektedir. Bu onarımın hangi evreye ait olabileceği konusuna sabitlenmiş üç keramiğin tarihlendirilmesi ve yapının ilgili duvarı arasında kurulacak ilişki yanıt verebilir.

Katalog¹⁴

(Sol Baştaki Kap) Vefa Kilise Camisi-“2008”-Naos, Güney Duvarı Dış Yüzü Üçgen Alınlık

Yemek Takımı-Çanak/Derin Tabak-Pers[?]-Keşan[?]

Profil, Buluntu Durumu: Tüm Kap[?]; iç yüzeyin $\sim\frac{3}{4}$ 'ü (1/80-85'i) bir malzeme ile (harç[?]) düzensiz kapatılmış; aynı sırada, sağda 2 ve 3 No.lu kaplar; dış yüzey duvar yüzeyine koştut sabitlenmiş.

Biçim: Çanak/Derin Tabak. Yalın, düşey dudaklı ağız[?]; yayvan gövde[?]

Ölçüler: Ağız çapı:~14[?] cm, ayak çapı:-- , saptanan yükseklik:-- , hamur et kalınlığı/hamur kalınlığı:--

Hamur Katkısı: yok.

İç Yüzey: Bezemenin ağıza yakın $\sim\frac{1}{10}$ -15[?] bölgesinde yay[?] parçasına eşdeğer bölümünün bezemesi belirgin: Kenarlarıyla diğerlerine bağlantılı, kalın, soluk[?] mavi, dörtgen, beşgene benzer sınırları olan dolgu bezemenin içleri dış çizgiyi yineleyen toparlaklarla doldurulmuş; Cilalı-Boyalı bezek (Lustre-Painted).

Andıran Örnekler: Vefa Kilise Camisi 2, 3 no.lu kaplar; Lane 1953: 37-40 Plates 64A, 65A.

Tarihleme: 13- Erken 14. yy?

(Ortadaki Kap) Vefa Kilise Camisi-2008-Naos, Güney Duvarı Dış Yüzü, Üçgen Alınlık

Yemek Takımı-Çanak/Derin Tabak-Pers[?]-Keşan[?]

Profil, Buluntu Durumu:Tüm Kap[?]; sol tarafta 1, sağ tarafta 3 no.lu kaplarla aynı sırada; arka yüzeyi duvara koştut sabitlenmiş; iç yüzey bezemesinin $\sim\frac{1}{3}$ 'ine yakını yay parçasına eşdeğer bölümü belirgin; bezemenin büyük bir bölümü bir malzemeyle (harç[?]) kapatılmış, izlenemez.

Biçim: Çanak/Derin Tabak: Yalın, düşey dudaklı ağız[?]; yayvan[?] gövde.

Ölçüler: Ağız çapı \sim 19-20[?] cm, ayak çapı:-- , saptanan yükseklik:-- , hamur et kalınlığı/hamur kalınlığı: 0.7.

Hamur Katkısı: yok.

14 Vefa Kilise Camisi'nin üçgen alınlığındaki üç keramik kabı sabitleyen malzeme ile iç yüzeylerini kapatan malzemeden arındırılmamış olması ve kapların ulaşamayacak bir yükseklikte bulunması, arka yüz bezek ve bezemeleri, hamur katkıları ön/iç yüz bezemeleri gibi özellikleri hakkında tam bilgi edinmeyi engellediğinden, eksik bir katalog çalışması yapılmasına neden olmuştur. Kaplarla ilgili tanım, değerlendirmeye bağlı olarak tarihlendirmeler Sayın Esmer'in internetle göndermiş olduğu dökümlere ve dijital baskılara dayandırıldığı belirtilmişti (Bkz. “Giriş” Bölümü).

İç Yüzey: Merkezden ağız kenarına dek² ortaları koyu mavi², yanları beyaz uzun ışın-sallar; aralarındaki damarsız dallar laciverte yakın renkle doldurulmuş yapraklı bezeme ağza doğru genişler; ışınsalların aralarında yeşilimsi²/grimsi-yeşil, 4 taç yapraklı bitkiler; gittikçe küçülen, iç içe toparlaklar, spiraller, çakıl taşlarına benzer dolgu bezeme; cilalı-boyalı bezek (Lustre-Painted).

Andıran Örnekler: Vefa Kilise Camisi 1 ve 3 no.lu kaplar; Lane 1953: 37-40 Plates 64A, 65A.

Tarihleme: 13- Erken 14. yy?

(Sağ Baştaki Kap) Vefa Kilise Camisi-2008-Naos, Güney Duvarı Dış Yüzü, Üçgen Alınlık

Yemek Takımı-Çanak/Derin Tabak-Pers²-Keşan²

Profil, Buluntu Durumu: Tüm Kap²; solda 1 ve 2 no.lu kaplarla aynı sırada; arka yüzeyi duvara koşut sabitlenmiş; iç yüzeyin çok küçük bölgesi görünür, diğer bölgesi bir malzeme (harç²) ile kapatılmış.

Biçim: Çanak/Derin Tabak: Yalın, düşey dudaklı ağız²; yayvan gövde²

Ölçüler: Ağız çapı: ~14? cm, ayak çapı: --, saptanan yükseklik:--, hamur et kalınlığı/hamur kalınlığı: --.

HamurKatkısı:--.

İç Yüzey: Bezemede ışınsallara benzer çok küçük parçalar zor fark edilir; bezek ve bezeme yönünden Vefa Kilise Camisi 1, 2 no.lu kapları andırır; cilalı-boyalı bezek (Lutre-Painted).

Andıran Örnekler: 1 ve 2 no.lu çanaklar; Lane 1953: 37-40 Plates 64A, 65A.

Tarihleme: 13- Erken 14. yy?

Keramiklerin Değerlendirilmesi

Buluntuların değerlendirilmesine nesnellik katacak sikke, yazı ya da sayı gibi herhangi bir kazıbilimsel destekten söz edilememektedir. Değerlendirme Sayın Esmer'in otoket ortamında elde etmiş olduğu dökümlere ve Lane'in andıran örneklerine (Lane 1953: 37-40 Plates 64A, 65A) dayandırılarak görece bir değerlendirme/tarihlemedir (relative dating).

Vefa Kilise Camisi alınlığındaki üç keramik kabı saptanabilen iç yüzey bezek türü, bezeme biçimi ve renkleri ile Lane'in Pers-Keşan, cilalı-boyalı (Lustre-Painted Wares) keramiği olarak tanımlamış olduğu Pers keramik örnekleriyle ilişkilendirilebilecek örnekler olarak düşünülmektedir (Lane 1953, Plates 64A, 65A).

Vefa Kilise Camisi naosu güney duvarı dış yüzündün üçgen alınlığına sabitlenmiş bu üç kapla ilgili fotoğraflarda, kapların gömülü olduğu çukurların oldukça özenli açılmış gibi görünmesi, bu çukurların duvarın yapımı sırasında açılıp, kapların da bu çukurlara bu sırada sabitlenmiş olabileceği izlenimini vermektedir (Res. 3, 4, 5). 8.5 m yüksekliğe yerleştirilmiş kapların sabitlendiği bu alana ulaşılabilindiğinde ya da kaplar yerlerinden sorunsuz çıkartılabildiğinde, pek çok soruya yanıt verilebilecektir. Üçgen alınlıktaki kapların sabitlenmiş olduğu duvarın, bir ek duvar olabileceği Sayın Esmet tarafından belirlenmektedir. Eğer bu duvar bir ek duvar ise, kapların görece tarihleri/düşünülen üretim tarihleri? ile sabitlenme tarihleri ve üçgen alınlığın bulunduğu duvarın yapımı arasında bir ilişki kurulabilir. Duvarın yapım tarihi eğer kapların görece tarihleri ile aynı zamanda olduğu düşünülürse o zaman, kapların görece tarihlemeleri olarak sunulan Erken 14. yy, duvarın yapım tarihi için de geçerli olacaktır. Kaplar duvarın yapımından daha önce sabitlenmeyeceğine göre, duvarın yapım tarihinin kaplar için düşünülen üretim tarihine ya eşdeğer ya da ondan daha geç bir tarih olabileceğini kabul etmek gerekecektir.

Ayyüz (Toydemir) Sabuncu
Arıköy, Orkide Sok. No: 22
Uskumruköy
34450 Sarıyer
İstanbul / Türkiye
sabuncuayyuz@hotmail.com

Three Ceramic Bowls on the Triangular Pediment of the Stepped Arch on the South Facade of the Naos of the Vefa Kilise Mosque:

An Evaluation

This paper deals with three ceramic bowls fixed on the triangular pediment of the Vefa Kilise Mosque on a single row, which were studied in the scope of the unpublished doctoral dissertation by Mine Esmer, M.S. Arch. under the Program Coordinator, Prof. Dr. Zeynep Ahunbay, titled "Suggestions for the Conservation of the Middle Byzantine Churches and Their Environment in Istanbul". All the relevant documentation concerning the dating was provided by Esmer in digital format.

Architectural Description of the Vefa Kilise Mosque

Dated to the 11th cent. AD, the building's original plan is Byzantine and was named Church of St. Theodore. Three construction phases have been identified:

1st Phase: It is the main construction phase, comprising cross plan, three *naoi* with interior narthex in its western front.

2nd Phase: (1st additional stage) It is dated to the 13th cent and is an addition to the north following the Latin occupation after 1261.

3rd Phase: (2nd additional stage) It was built *ca.* 1320, when the exo-narthex was added to the south side.

Three monasteries/convents are also mentioned in relation to this building. The first, named "Gorgoepekoos", was built sometime between 1034-1041 by Michael IV or V, and enlarged around 1300 by Nikephoros Choumnos, whose features fit the Vefa Kilise Mosque. The second is the "Glabania", which is thought to have been established by Maria or Martha, the wife of Michael Glabas Tarchaneiotes, around 1300. The third, named "Bebaias Elpidos" (Sure Hope), was commissioned in the second quarter of the 14th cent. by Theodora, niece of Michael VIII and wife of John Komnenos Synadenos.

The Vefa Kilise Mosque appears in the locality of Hoca Gıyaseddin on Tirendaz Street is in Land Registry Office and was turned into Sheikh Ul Islam Molla Gurani Madrasah after its conversion to a mosque in 1484. Its mihrab, minaret and the minbar are additions of the Ottoman Period. The madrasah was a three-roomed building in 1792, but by early 20th cent. it had ten rooms. It was in an extremely ruined state in 1918 without any traces of the Ottoman Period except the minaret.

Originally, walls of the Vefa Kilise Mosque were built with three rows of bricks and single row of limestones between them which were cemented with Khorasan mortar. Traces of Ottoman mortar have also been found. Pseudo-Khorasan cement mortar and concentrated cement mortar between roof tiles belong to the post-1972 restorations.

Evaluation of the Three Ceramic Decorations on the Triangular Pediment of the Vefa Kilise Mosque

The three ceramic bowls were fixed equidistant on the pediment with mortar. The front faces of the bowls were probably covered with mortar during the Ottoman period to hide decorative elements. Their high position makes it difficult to study them, but this was overcome by Esmer's work using Autocad. Ceramic pieces indicate 13th - early 14th cent. based on relative dating. Archaeological data, however, to support this dating lacks. The visible interior surfaces of the bowls not covered by mortar resemble Lane's Persian - Keshan type ceramics in terms of their decorative forms, colors (Lane 1953, Plates 64 A, 65A).

The position of bowls their fine quality indicate that they were placed during the construction of the wall (Figs 3.4.5). Esmer suggests that the wall of the triangular pediment is actually a later addition. A relationship can be established between production date of the bowls, their relative date and construction date of the wall. If the wall's construction date is the relative date of the pieces, then 13th - early 14th century date is going to be valid for both cases. Since the bowls could not have been placed prior to the construction, either the date for both is the same or the wall was constructed later than the production of the bowls.

Kaynakça

- Eyice, S.
1961 “Bizans’da Dış Cephe Mimarisinde Kullanılan Bazı Keramoplastik Süsler: Süs Çömleri”, *Ayasofya Müzesi Yıllığı* 3: 25-28.
- 1980 *Son Devir Bizans Mimarisi İstanbul’da Palaiologos’lar Devri Anıtları, Türkiye’de Orta Çağ Sanatı Araştırmaları 1*, İstanbul.
- Lane, A.
1952 *Early Islamic Pottery Mesopotamia, Egypt and Persia*, London.

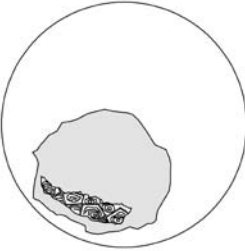
Res. 3 Vefa Kilise Camisi Naosu, Güney Duvarı Dış Cephesi ve Üç Keramik Kabin (No. 1, 2, 3) Üçgen Alınlıkta Sabitlendiği Bölge

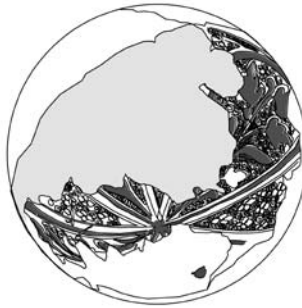
Res. 4 1, 2, 3 No.lu Keramik Kapların Üçgen Alınlıktaki Konumları

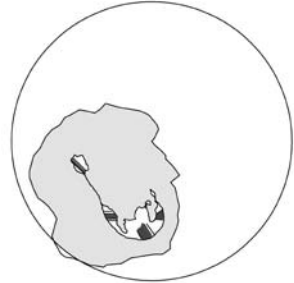
Res. 5 1, 2, 3 No.lu Keramik Kapların Otokette Elde Edilmiş Fotoğrafları

Res. 6
Yüksek Mimar M. Esmer'in
Otoket Ortamında Elde
Etmiş Olduğu Fotoğraftan
Yararlanarak Yapmış
Olduğu 1. No.lu Kabin
Çizimi

Res. 7
Yüksek Mimar M. Esmer'in
Otoket Ortamında Elde
Etmiş Olduğu Fotoğraftan
Yararlanarak Yapmış Olduğu
2. No.lu Kabin Çizimi

Res. 8
Yüksek Mimar M. Esmer'in
Otoket Ortamında Elde
Etmiş Olduğu Fotoğraftan
Yararlanarak Yapmış Olduğu
3.No.lu Kabin Çizimi